

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 "
Negyedévre	3 "
Egy óra helyben	1 "
Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.	

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Oszlop, hasábozott garmond sor 6 kr. ára
Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22), Haasen
stein et Vogler Wien
Wallfischgasse nr. 10

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22), Haasen
stein et Vogler Wien
Wallfischgasse nr. 10

Nyilvántartási oszlopok

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-szénutca 16. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatkak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napilap

1873 második félévi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar
kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra
előfizetést nem fogadhatunk el.Az előfizetési pénzek, legcélszerűbben pos-
tai utalvánnyal, kiadó Stein János könyv-
kereskedésbe küldendők.Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
iszteletpéldányt szolgálok.

A „KELET” kiadóhivatala

A középtanodai törvényjavaslat

Budapest, július 10.

(A.) Az országgyűlés jövőendő ülészaka a költségvetés fedezeti részének elintézése folytán a nagymérvű reformtevékenység számára van föntartva. Egész sora a nagy fontosságú törvényjavaslatoknak vár elintézésre s közöttük nem utolsó helyet foglalnak el azok, melyek nemzeti közoktatásügyünk újjászervezését megvalósítani hivatnak. A miniszter a képviselőháznak még eloslása előtt előterjeszté a közép- és felsőtanodák rendezését tárgyazó törvényjavaslatokat. A középtanodákat illető javaslat kitűnő reformot s legtöbb pontjában mostani viszonyainkhoz képest nagymérvű és üdvös haladást képvisel. Már maga azon körülmény, hogy lehetőleg szakít az ugynevezett algymsinmok és alreáltanodák rendszerével, melyek ma, midőn felsőbb nép- és polgári iskoláink vannak, minden céljokat elvesztették, igen egészséges gond latta a javaslatnak. Jövőre csak kivételesen engedtetik meg az ilyen intézetek állítása, a meglevők pedig a helyi szükséglet mérve szerint vagy teljes azaz nyolcz évi tanfolyamuakká egészittetnek ki, vagy polgári iskolákká alakittatnak át. Az

is elismerést érdemlő reform, hogy a reáltanodák tanfolyama az eddigi hat osztály és év helyett nyolcz osztályúvá fog átalakittatni.

Ez mulhatatlanul szükséges intézkedés minthogy a tapasztalás bebizonyította, hogy az eddigi hat év egyáltalán nem elegendő arra, hogy a növendékek a politechnikumra kellően előkészittessenek. Az idő nagy részét a természet- és matematikai tudomány-csoport vette igénybe s így a növendékek a nyelvtudományokban és történelemben rendkívül elmaradtak. E hiányon a tanterv módosításával nem lehetett segíteni; az idő volt kevés, itt rejlett a baj oka, melyet a javaslat immár gyökeresen fog kiküszöbölni. A javaslat az előadandó tantárgyakat is fölsorolja, de az évenként végzendő tananyag megállapítását vagy is részletes tanterv készítését, mint a dolog természetéből adja, a közoktatásügyi ministeriumra bizza. Ez feltétlenül helyes, csak az a baj, hogy a görög nyelv nincs e kötelező gymnasialis tantárgyak közé fölvéve, hanem számára kivételes állás jelöltetik ki, mely az oktatás sikerének bizonyítékait éppen nem hordja magában. A javaslat ugyanis azt mondja, hogy a görög nyelv nem kötelező tantárgy, hanem csak ott tanittatik, a hol a tanulók azt önkényűt akarják hallgatni s az ilyen tanulók azután bizonyos elnyökhben részesülnek. Ez intézkedés csaknem egészen czéltalan. Mi mélyen sajnálunk, ha nálunk görög nyelv, a műveltség ez örök tiszta és közvetlen forrása a gymnasiumi oktatásból kirekesztetnék. De ennek legálább értelme lenne; azon rendszer azonban, melyet a javaslat követ, éppen nem helyesíthető, mert a tananyag organikus felosztását teszi lehetetlenné. A görög nyelv tanítása a rendes tantárgyakból kiszakítva, elkülönítve nem vezet gyakorlati eredményre. Ha sikert kívánunk tőle, akkor állandóan be kell azt illesztenünk a rendes tantárgyak sorába. Egyik gymnasiumon előadni, a másikon nem, egyik évben előadni a másikon nem, a mint a tanítványok véletlenül jelentkeznek, ez a rendszer csak a tanítás általános eredményének tényleges csökkenésével vihető keresztül.

Az igazi műveltség érdekében sürgősen követelendő tehát a görög nyelvnek rendes tanítása gymnasiumainkban. Ha ez azonban egyáltalán lehetetlen, akkor hagyjuk ki azt egészen de ne higyük, hogy a fentebbi közvetítő rendszernek bármennyű jó hatásai lehetnének. Ezt annál inkább megkövetelheti a műveltség közvélemény, mert a javaslat különben igazán kitűnő s ha némi javításokkal elfogadtatik, Eu-

rópa legjobb szerves középtanodai törvénye lesz. Hogy gyakorlati hatásai is kitűnők és üdvösek legyenek, akkor még először jó tanterv s azután jó tantervek szükségesek. A tantervet a ministerium szintén elkészíté, s hogy a tantervek mindent el fognak követni, hogy annak végrehajtását előmozditsák, azt tanári karától joggal megvárja az ország. E feltételek mellett az új javaslat középtanodai oktatásunk terén oly reform-erőt fog nyithatni, mely nemzeti művelődésünk számára a legszébb kilátásokat nyújtja. A javaslatnak közgazgatási határozmányaira még visszatérünk.

Törvényjavaslat

C) Műegyetemek.

(Folytatás.)

44. §. A mérnöki, építési, gépészmérnöki, vegyész, s ott, hol a két utóbbi helyébe más szakosztályok állittatnak az ezekben szerzett magasabb képzettség igazolására nyilvános szigorlatok tartatnak, melyek alapján mérnöki, építési, gépészmérnöki, vegyész, vagy a két utóbbi helyébe lépett szakosztályok címén oklevelek állittatnak ki.

A szigorlatok mérveire és közelebbi módozataira vonatkozó rendszabályt a szakosztályok tanártestületének meghallgatása után a közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

45. §. A műegyetemi hatóságot képezik:

1. az egyes osztályok tanártestületei.

Ily testület áll az illető osztály összes rendes és rendkívüli tanáraiból s az osztálybeli magántanároknak általok választott két képviselőjéből. Mindegyik tanártestület élén a szakosztály dékánja áll, kit a testület az osztálybeli rendes tanárok közül évenként választ.

2. A műegyetemi tanács, melynek tagjait, szám szerint tízet, valamennyi osztályok összes rendes és rendkívüli tanárai, s a magántanároknak általok osztályonként választott két-két képviselője, a műegyetemi rendes és rendkívüli tanárok közül évenként választják. A műegyetemi tanács élén a rector áll, kit ugyanazon választók műegyetemi rendes tanárok közül évenként választanak.

46. §. Az osztályok tanártestületei szakkérdések, továbbá személyzeti s egyéb belügyeikre nézve egymástól független s egyenjogú műegyetemi hatóságot képeznek, s mindezekben a műegyetemi tanács befolyása és felülvizsgálata nélkül önállóan járnak el.

A műegyetemnek igazgatói hatósága a műegyetemi tanács. Ennek köréhez a műegyetem testületi, közgazgatási s mindazon ügyeinek tárgyalása és in-

ézése tartozik, melyek valamennyi osztályt közösen érdekelnék.

47. §. A műegyetemi könyvtáron kívül az egyes szakosztályokhoz a szükséges gyűjtemények, műhelyek és intézetek állittatnak, melyek vezetésére, igazgatására és kezelésére nézve jelen törvénynek a tudomány-egyetemi intézetekről szóló 31. §-a érvényes.

48. §. A jelenleg Budapesten levő műegyetem kezdeményezéje József főherczeg, Magyarország volt nádora iránti kegyeletről, s annak emlékére magyar királyi József műegyetemnek neveztetik.

E magyar királyi József műegyetemhez kapcsolva, általános mű- és iparmúzeum állittatik fel.

49. §. A közoktatásügyi miniszter a törvényhozas jóváhagyásával állithat oly technikai tudományos főtanodát is, mely a technikai tudományoknak nem egyetemét műveli, s így nem teljes műegyetem, hanem csak az egyes technikai szakpályákra szükséges tudományos szakműveltséget nyújtja.

Az ily felsőbb technikai tudományos szakiskolák a műegyetem egyes szakosztályainak felelősen meg, azok szerint szervezendők, azonban úgy, hogy bennök a műegyetem egyetemes osztályában művelt azon tudományok is előadassanak, melyek az általános tudományos műveltségre leginkább szükségesek.

50. §. Egyelőre a kolozsvári tudomány-egyetemhez kapcsoltam egy vagy két technikai szakosztályt állittatik fel a szükséges gyűjteményekkel s műhelyekkel.

E szakosztályok is a jelen törvénynek a műegyetemi szakosztályokra vonatkozó határozatai szerint szerveztetnek.

II.

Nem állami főtanodák.

51. §. A hazában létező vallásfelekezetek, törvényhatóságok, községek, egyesek és oly társulatok, melyek alapszabályaikban kifejezetten e czélra megalkultak, saját erejükből s tagjaik önkéntes hozzájárulásával állithatnak és tarthatnak fen, a jelen törvényekben megnevezett, bármennyű nyilvános főtanodát (jelesen tudomány-egyetemet, műegyetemet, jog és államtudományi műegyetemet, jog és államtudományi tanintézetet, bölcsészeti academiát, tanárképzőt) a következő §§-okban foglalt feltételek alatt.

Az ily önmaguk által föntartott tanintézet felett teljesen és kizárólag ők maguk rendelkeznek a törvény korlátai között.

Ezenfölvá ők állapítják meg a törvényben kijelölt elvek és feltételek alapján az intézet szervezését, ők gondoskodnak a vagyonkezelésről, a tanrend-szer megállapításáról, a fegyelmi eljárásról, a tanárok alkalmazásáról és fizetéséről és az intézetnek a törvény értelmében való egész igazgatásáról.

Hogy mégis a kérdésre kimerítőbb, ismertetőbb feleletet adhassak, kérem az olvasót, legyen szives a konyhába követni.

— Kérek szépen egy kevés szitalatlan rozs- vagy buzasiztet egy tálcáskába és egy fakanalat.

— Mire kell az?

— Valamit akarok készíteni.

— Sokat? mennyit?

— Elég lesz egy fertály.

— Tessék, víz is kell hozzá nemde? melegeit vagy hideget.

— Csak olyan meleget, hogy a kezem ellálassa. Így. Köszönöm. Most kérem ide tekinteni. E langyos vízből annyit, hogy e lisztet péppé kavargassam, felhasználunk. S most jól összekavarjuk. Így. Ha most ezt a tésztát, illetőleg e tálcáskát befedvén a kemence föltött álló polczra tesszük, ott 3 vagy 4 nap múlva megvizsgáljuk: a tésztán az előtt nem látott változást fogunk észlelhetni. A fedőt levéve, szagló érzékeinket egy nem kellemetlen, sajátos savanykás szag fogja csiklandozni. Most egy keveset a tésztából kiveszünk; ez belül hólyagocskákat tartalmaz, a mit láthatunk is. Ha most e darabka tésztát egy edény olyan vízbe tesszük, melyben annyi cukrot olvasztottunk fel, hogy az jó édes ízű lett; bizonyos idő múlva a víz is változáson ment keresztül. A víz fehéres színt vesz fel, átlátszósága eltűnik. az ize nem édes, hanem savanyú, és az egész folyadék savanyu káposzta szagot terjeszt maga körül. A kovász — mert a tésztát már így nevezhetjük — a cukor folyadékot erjedés előidézésé által tejsavvá változtatta.

(Folyt. köv.)

„KELET” TÁRCZÁJA.

A nélkülözhetlenről.

Péters Zérustól.

(Folytatás.)

(Folytatás.)

A Bibliában irottak szerint hajlandók vagyunk hinni, hogy az egyiptomiak már a zsidók kivándorlása előtt jóval ismerhették a kovászos kenyérsütését.

Ha ismerték is bizonyára csak egy történetesen akadtak rá. Hogy a zsidók által viteltet-A Ázsiába vagy más kereskedő nép által, — határozottan állítani nem lehet; annyi azonban igaz; hogy az atheneiek és más görögök Ázsiából hozták magukkal a tudományt: jó kenyeret süthetni; — és Roma alapításának hat századik évében, ők már a miénkhez hasonló likacsos kenyeret ettek, ők ismertették meg azután Rómával: csakis így törhetett az újszövetség hőse, a legnagyobb mester, az ő utolsó vacsoráján kenyeret.

Rómából terjedt azután a kenyérsütés mester-sége a provinciákba: innen tovább az egész világba: így lett általános az azon tápünk elkészítésének ismerete, melynek megszerzéséért, annyi véres verejtéket hullattunk; mely minden tetteinknek, jónak, rossznak rugója, melyért gyermekeinket már arra tanittuk: Add meg a mi mindennapi kenyerünket.

Az a Zafaris nevű egyiptomi asszony, ki nagyon sürgető és másra nem bízható dolga elintézésé végett a főzhelyről elszaladva, s dolga végezté-

vel a szomszéd asszonnyal jó ideig elbeszélgetve, puliszkáját a tűznél hagyta, nem is álmodta, hogy a külső színeben már a szénhez hasonló sült tésztává lett pépje egykor az egész emberiség által általános készített kenyérnek leendő anyja.

Az első kenyérnek nem volt az az alakja, mint a miénknek most van. A rómaiak nem is süttöttek több napra, hanem minden nap annyit, mennyit egyszerre elfogyasztani bírtak. A rómaiak e kenyere vagy helyesebben „pogácsája”, lapos alakú volt és kerek, hasonlítván az egy koronghoz.

Scandináviában még most is így alakúak az egy éven belül készített és süttött, ugy nevezett „kneckebröd”-ök. Igen valószínű, hogy a régi, őskényér alak, mely Egyiptomban készítettett, ugyan olyan volt, mint a mi zsidóink által a husvétii ünnepekre készített „pascha”-k.

A kovászos kenyérnek az ember által való élet-re hozása már némi vegy- és élettani ismereteket tételez fel, s ez a földön oly régi, oly messzire nyúlik a kezdet felé, hogy az ember korlátolt szemekkel nem képes végére ellátni. Az ember szemével volt a gömbölyű vizezsepp; és még sem hitte el, hogy a föld gömbölyű, míg azt körül nem hajózta. Az ember, ha a tudomány illetőleg szellemi fejlődése történelmén kutat, Afrikát átutazza, hieroglyphet bámul, azoknak fejtegetésén téri a fejét, a kis világot a nagyban keresi; és nem látja saját szellemi fejlődése történetét lábainál járszó gyermekében.

Az ember fejével, szívvel, kézzel, lábbal látszólag születik s mint gyermek, ifjú, férfi, öreg, ősz, agg, meghal; de az emberiség; vagy a föld szelleme — ha szabad így kifejeznem magamat — egyszer született, egyszer volt gyermek, egyszer ifjú, egy-

52. §. Az orvosi, ügyvédi, s egyéb állami közszolgálati szakpályára képző tanfolyamokra való felvételnél a nem állami főtanodákban is ugyanolyan mérvű előkészítőség kívánandó a rendes tanulóknál belépő növendékektől, mint az állami főtanodáknál.

53. §. Az orvosi, bírói, ügyvédi pályára, s az állami egyéb közhivatalokra, valamint a középtanodai tanfolyamra előkészítő tanfolyamok a nem állami főtanodákban sem lehetnek rövidebb ideig tartók, mint az állami főtanodákban.

A) Tudomány egyetemek.

54. §. Nem állami tudomány-egyetemen legalább három tudománykarnak kell felállítatnia, nevezetesen: bölcsészeti, nyelv- és történettudományi, jog- és államtudományi és orvosi vagy az orvosi helyet valamely theologiai karnak.

Azonban a tudománykarok számát az intézet főhatósága szaporíthatja, ugyiszlén egyes műegyetemi szakosztályokat (p. o. mérnöki kart) is kapcsolhat egyeteméhez, mint a többivel egyenlő karokat.

Mindegyik karban (a theologiai kivül) az illető kar főtantárgyainak mindegyikére külön tanszékek rendszeresítendők s ezeknek legalább két harmada rendes tanárokkal tölthető be; minden esetre azon han úgy, hogy a bölcsészeti karban legkevesebb 14, a többi karok mindegyikében (a theologiai kivül) legkevesebb 8 rendes tanár alkalmaztassék, s a főtantárgyak előadásával foglalkozzék.

Rendes tanárokon felül magántanárokat is jogsíthatnak előadások tartására.

Tanároknak csak oly egyének alkalmaztathatnak, kik az irodalom terén, vagy nyilvános tanári működésükkel kellő tudományos szakképzettséget tetteleg igazoltak avagy egyetemi magántanárságra képesítettek.

Magántanári működésre csak saját szakjukra tudori oklevéllel képesített egyének jogosíthatók. A rendes tanárok évi fizetése lakáson, vagy lak és tandíjon kivül legalább 1500 frt.

55. §. A nem állami egyetemeknek is el kell látni a szükséges gyűjteményekkel, laboratorumokkal s könyvtárral.

56. §. A nem állami egyetemeknek is állíthatók az egyes tudományos szakokra gyakorlati képezdek (seminariumok) s az ily egyetemek bölcsészeti karához is kapcsolhatók középtanodai tanárképezdek. Az ily tanárképezdekben azonban:

1) legalább két rendes tanár alkalmazandó a paedagogiai és didaktikai tantárgyakra, legalább 1500 forint fizetéssel;

2) ki kell mutatni azt, hogy a képezdei növendékek az egyetemen mindazon tudományokat, melyekre középtanodai tanárjelöltnek választott szakmájához képest szüksége van, kellő kiterjedésben tanulhatják;

3) a növendékeknek a középtanodai tanításban gyakorlatilag is kell képeztetniük.

57. §. Nem állami tudomány-egyetemek felállítását vagy egyes, akár jogi, akár bölcsészeti akadémiáknak egyetemé emelését a közoktatásügyi miníster meghallgatásával a tárvényhozás törvénnyel engedélyezi.

Az engedélykérésnél ki kell mutatni, hogy a létesíttetni szándékoltt tudománykarokhoz szükséges gyűjtemények s könyvtár megszerezettek, és hogy a tanszékek legalább is a törvény rendezte számmal biztosítva vannak.

A már engedélyezett egyetemeken a karok szaporítása a közoktatásügyi miníster és a törvényhozás jóváhagyásával eszközölhető.

Ez alkalommal szintén kimutatandó a szükséges gyűjtemények s tanszékek biztosítása.

58. §. Az eként létrejött tudomány-egyetemek az állam és állami egyetemek által is elismert tudori okleveleket adományozhatnak, s a náluk leendő tudori szigorlatok iránt a jelen törvényben kijelölt elvek és feltételek alapján önmaguk intézkedhetnek.

Az orvosi, ügyvédi, tanári pályára s egyéb közszolgálatra képesítő szigorlatokat, illetőleg államvizgákat az államkormány által kinevezendő vizsgáló bizottságok eszközlik.

B) Jog- és államtudományi tanodák.

59. §. A nem állami jog- s államtudományi tanintézetek is különálló jog- s államtudományi egyetemi karokul tekintetnek, melyeknél azonban a bölcsészeti és történettudományok is előadhatók.

Az ily jog- és államtudományi tanintézetek bölcsészeti akadémiával összekapcsoltan is állíthatók fel.

A főtantárgyakra külön tanszékek rendszeresítendők, s azoknak legalább két harmada rendes tanárokkal tölthető be, úgy, hogy a magában álló jog- és államtudományi tanintézetben a bölcsészeti tanárokkal együtt legalább kilencz; bölcsészeti akadémiával összekapcsolt tanodában pedig legalább hat jog- és államtudományi rendes tanár alkalmaztassék, a tandíjon s lakbérén kivül legkevesebb 1500 frt évi fizetéssel. Tanároknak csak oly egyének alkalmazhatók, kik tudományos szakképzettségüket az irodalmi téren vagy tanári működéssel nyilvánosan bebizonyították, avagy egyetemen magántanárságra képesítettek.

60. §. A magántanárságot, a szigorlatokat és állami vizsgálatokat illetőleg, a nem állami jogi tan-

intézeteknél is a törvény 35. és 36. §§-ai érvényesek.

61. §. Jövedőre nem állami jogakadémiák is a törvényhozásnak engedélyével állíthatók fel. (57. §.)

A már létező ily intézetek pedig a jelen törvény kihirdetésétől számított két év alatt a jelen törvény szerint rendezendők; ellenkező esetben bizonyítványaik nem fognak államérvényesekül elismertetni.

C) Bölcsészeti akadémiák és tanárképezdek.

62. §. Jog- és államtudományi tanodákkal egybekapcsoltan vagy önállóan is állíthatók fel bölcsészeti főiskolák vagy akadémiák is, melyek különálló bölcsészeti (egyetemi) karoknak tekintetnek.

Ily bölcsészeti akadémiákkal középtanodai tanárképezdek is kapcsolhatók össze, melyeknek szervezésére nézve a nem állami egyetemek tanárképezdei iránt intézkedő fentebbi 56. §. érvényes.

A bölcsészeti akadémiák, hogy bizonyítványaik az egyetemeken s állami tanárképezdekben is érvényesekül ismertessenek el, és hogy a velők összekapcsolt tanári képezdeknek növendékei is középtanodai tanárságra jogosító vizsgálatokra bocsáthatassanak, legalább is a következő kellékeknek tartoznak megfelelni:

1) Mindazon főtantárgyakra, melyek a középtanodai tanárok számára mint tanaszakok szükségesek, külön tanszékek állíttassanak, s azok rendes tanárokkal töltsenek be; így a képezde paedagog tanárai kivül legalább tíz rendes tanár működjék beennök, kiknek évi fizetése legalább 1500 forint;

2) tanároknak oly egyének alkalmaztassanak, kik vagy irodalmilag, vagy nyilvános tanári működésükkel bizonyították be tudományos szakképzettségüket, vagy egyetemen képesítettek magántanárságra;

3) könyvtárral, s a szükséges gyűjteményekkel s laboratoriummal legyenek ellátva.

(Vége köv.)

Közkiállítási levelek.

— Rendes tudósítónktól.

III.

Bécs, 1873. július 14-én

(G V.) Valamint a geographusok a földtekét, úgy vezérgazgató br. Schwarz Senborn a közkiállítás területét is egővekre osztotta, azon an tudós elődeitől eltérőleg csak négy ilyen övet állapított meg. Az első öv (Zone) alakja nagyon szabálytalan, mert nyugaton kezdődve majdnem tétkörben domborul dél irányában, de a szemlélőnek ezen rész nyújtja a látványt. Itt találjuk a csinos faragványú fő bejáratot, melylyel szemben az óriási körcsarnok (Rotunde) déli kapuja emelkedik, gyönyörű fasorok, pompás virágágyak, vigan szökőkútok, úgrókutak szegélyezik mindkét oldalról a széles utat. Jobbra indulva a kelet gyönyöreit látjuk feltárva: az egyiptomi alkirály művészi építményei, a marokkói villa, az értelmes japánok kis gyarmata, a „királyok királyának“ üvegbe bevont csillamló palotája, az eredeti török kávéház kitűnő kávéval és hosszú „nargileh“-vel, végre a cerce oriental — oly egyöntetű képet nyújtanak, minőt a roppant kiállítási téren egyebütt hiába keresünk.

A keleti osztálytól jobbra és befelé meglehetősen nagy és bekerített területet találunk, ez — volt a „ballon captif“ tartózkodási helye, míg ő is el nem indult civilizációt terjesztani a távol keletre! Most durván szétszaggatott testrészei Párisban várják tudományos összeillesztésüket, a részvényesek pedig az alkalmat, hogy mikor fognak ismét — felülni.

Az első öv kiválóan a szemnek, fülnek és — gyomornak van szentelve. A kaputól jobbra a szőnyeg- kertészet remekait találjuk, a kerítés mellett elvonuló hosszú vászonátor a virág és gyümölcs-kiállításnak van szánva. E sátor közelében a Mozart-téren áll a híres Strauss János zene pavillonja, hol a „Walker király“ mint Bécsben nevezik naponta hangversenyeket rendez, azonkívül a körcsarnok déli portálja előtt katonai zenekar is működik. Ha innen balra indulunk, a különféle nemzetek vendéglojt érjük el; kinek tulságosan van a pénze, keresse fel a „trois freres Provenceaux“-t, az orosz és az angol étkezőt, hol minap néhány ismerősünknek gyakorlatlan bebizonyították, miként maradhat bárom ember tízennégy forint ebéd költséggel éhesen! A mérsékelt árú vendéglok közöl megemlíjtük a nagyon primitív stajer borházat, a svéd restaurációt, a lie-singi és pilseni sörházakat, végre a kitűnő magyar vendéglojt, melyre még külön visszatérünk. A fák árnyában számtalan „buffet“-re találunk, itt csinos olasz leányok kínálják a jégheide granitot, ott fehér zubbonyba bujtattott szerencsének szöröslétek vékony szalmaszálon az erős sherry-cobblert, majd Helvetia természetes szűzei főznek le iszonyu rossz kávéval — szóval minden nemzetnek ételét, italát néhány rövid óra alatt végig költöshatod, feltéve, hogy nem hiányzik a nemzetközi forgalomnak itten legáltalmasabb tényezője — a pénz!

A második öv majdnem egyenközeny képezve, a kiállítás legértékesebb részét a nagy iparpalotát és a művészeti csarnokokat foglalja magában. A béc-i tárlat igazgatósága bár elejétől fogva óriási területet

ket tartott fenn az egyes nemzeteknek, csakhamar arról győződött meg, hogy a tért meg kell kétszeresíteni, ha minden jogos igénynek meg akar felelni. Így jött létre számtalan, az udvarok közé beékelv vagy külön emelt építmény és a kiállításnak legnagyobb de tán leginkább menthető hibája, hogy az összehalmozott épületek sokasága miatt a valóban nagyszerű iparpalota óriási kiterjedése a szemlélőre nézve érvényre nem jut és építészeti szépségei is csak szaggatottan darabról darabra figyelhetők meg. A művészeti csarnoktól jobbra az erdészeti termékek és a különféle parasztházak vannak elhelyezve, a második övnek keleti határát az állatkiallításnak szánt terület képezi.

A harmadik öv legnagyobb részt a gazdaságnak van szentelve, de kedvezőtlen elhelyezésénél fogva csak ritkán talál számos látogatókra, pedig épen itt van lerakva a legtöbb tananyag, ezen osztály képezi a kiállítás legfontosabb részét! Természetes, hogy az iparpalota tarka barka képe inkább vonza a nagy közönség seregét, de épen mivel ez így áll és előrelátható volt, a gazdasági osztálynak szerencsésebb sítulálás által több látogatót kellett volna szerezni.

A negyedik öv a nagy gépcsarnok által van majdnem egészen belőtve, melyben reggeltől estig tart a zugas és kalapálás. A roppant csarnok a legkülönfélébb gépeknek oly sokaságát tartalmazza, a minő még soha és sehol egyesítve nem volt, a mozgató erőt gőz és víz szolgáltatják, mely földalatt bevezetve felhasználása után csakis a csarnokon kivül jut szabadba, úgy hogy a helyiségben magában legkisebb alkalmatlanságot sem okoz.

Miután az egyes országok földrajzi elterjedésük szerint nyerték a tért, úgy hogy nyugaton az amerikai egyesült államok, keleten Japán képezik a határt, Magyarországot többnyire Osztrák- és Oroszország között találjuk és lépteinket úgy fogjuk intézni, hogy mindenekelőtt hazánk tárlatát vesszük szemügyre és csak később indulunk a szomszéd és távolabb országok helyiségeibe.

A görök kath. románok küldöttsége a vallás- és közokt. miniszternel.

Az erdélyi g. k. metropolia Balázsfalván tartott iskolai congressusa Baritiu javaslati alapján egy feliratot határozott Ő Felségéhez felterjesztetni, melyben egy egyházi congressus megtarthatása kóretik. A felirat a vallásügyi miníster által határozottatott Ő Felsége elé terjesztetni; a miniszternek pedig egy küldöttség volt hivatva azt átnyújtani, melynek vezetésével Pap László tanácselnök bízott volt meg. Pap azonban kijelentette, hogy miután a felirat oly kifejezéseket tartalmaz a k. sz. egyház ellen, melyeket ő nem helyeselhet, ennélfogva annak átnyújtását nem vállalhatja magára. Ennek folytán Hosszu József udvari tanácsos bízott meg a küldöttség vezetésével.

Június 29-én teljesíté a küldöttség megbízatását, átnyújtván a feliratot a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, mely alkalommal az elnök lényegére nézve a következő beszédet tartotta:

„A balázsfalvi g. k. metropolia Balázsfalván tartott iskolai congressusa elhatározta Ő Felségéhez azon kéréssel járulni, hogy egy általános egyházi congressus hivatassék egybe, melynek tagjai egyhármad részben egyháziak, két harmad részben pedig világiak lennének. Mi 1699-ben a római kath. egyházzal egyesültünk De az unio csak a következő négy dogma elismerésében állott:

1. hogy a római pápa látható feje a katolikus szentegyháznak;

2. hogy a szent lélek nem csupán az atyától, hanem egyszersmind a fiutól és származik;

3. hogy egy purgatorium létezik;

4. hogy az ostyá teljesen elégséges az oltári szentség kiszolgáltatásához, noha mi a kovászaltan kenyeret használjuk.

Egyebekben azonban szertartásunkat, egyházi jogunkat, valamint egyházunk szokásait teljes épségben fenntartottuk, és sem a metropolia, a püspökök, papok és papok választásának jogát, sem azon fontos jogot, hogy a papi méltóságok választásában és az egyházi vagyon kezelésében a világiak is részt vehessenek, soha fel nem adtuk.

Igaz ugyan, hogy ezen jogok az unio létesülte után csakhamar nem igen nagy tiszteletben részesültek 1721-ben metropolia helyett egy az esztergomi érsekségtől függő püspöktől kaptunk s a szavazati jog, mely épségben hagyatott, csupán a clerus által gyakoroltatott. Az egyházvagyon pedig a kormány által ad normam romano-catholicorum kezelte. E visszaélésekkel szemben azonban mi nem hallgattunk el, hanem sérelmeink, paszaink napról napra szaporodtak, míg 1853-ban sikerült Ő felsége, királyunk kegyelmes közbenjárására egy pápai bullát kieszközölnünk, melynek folytán a gyulafehérvári metropolitaság ismét felállítottatott és az alá a lugosi, nagyváradi és marosvásárhelyi püspökségek rendeltettek, melyeknek a független gör. katolikus román egyház-tartományt kellett volna képezniök. Azon jogot azonban, hogy congressust tarthassunk, mind ez ideig nem nyerhetjük meg.

Elleneink azzal vádolnak beennünket, hogy a congressust politikai czélokra akarjuk felhasználni s

hogy célunk az, hogy a római katolikus egyháztól elszakadjunk. Ez azonban rágalom. Mi a congressust csupán azon okból akarjuk, mivel canoni jogunk és egyházunk szokásai sok tekintetben különböznek a latin egyháztól, mivel külön egyházvagyonnal bírnunk, mely felett rendelkezhetünk, és mert végre meg szeretnők állapítani, mily viszonyban vagyunk a magyarországi összes katolikusokhoz.

T refort Ágost körülbelül így válaszolt a küldöttségnek:

„A felirat érdemére nézve most nem nyilatkozhatom. Azon feltevésből kiindulva, hogy a feliratban elmondottak a valósággal megegyeznek, biztosítom a t. bizottságot, hogy ezen ügyben meg fogom teüni a szükséges intézkedéseket. De nem tagadhatom, hogy ezen igen fontos ügynek elintézése hosszabb időt fog igénybe venni.“

BELFÖLD.

Nagy Szeben, jul. 8.

(A gymn. tanári kar nyilatkozata.)

Most, midőn az országgyűlés elé nem sokára kerülendő középtanodai törvényjavaslat hivatva lesz a középtanodák sorsát s ebből kifolyólag a jövő nemzedékét is évtizedekre vagy tán még hosszabb időre is eldönteni, kötelességének tartja alulírott tanár testület, egyedül az ügy fontosságától indítatva, teüni meg az érintett java-latra vonatkozó megjegyzéseit.

Tagadhatatlan, hogy átalánosságban úgy mint egyes részben haladást tüntet fel a középtanodai törvényjavaslat s nem kis leudületet fog az középtanodáink felvirágzásának nyújtani, ha törvényvé válván, kellőleg érvényesítettik is. Az iskolai főfelügyeletnek még a felekezeti iskolákra is kiterjedő szabályozása, a középtanodai főgazgatók teendőinek tüzetes körvonalozása, az oktatás módszerének tökéletesítésére irányzott gyűlések és tanácskozások elrendelése, az előkészítő iskolák behozatala, valamint egyéb még idevágó intézvények is, hivatva vannak középtanodáink gyökereit újjászervezését előkészíteni, sőt maga a tanterv is oly kiterjedésben és választékban egyesíti magában a középtanodák képzési eszközeit — az egyes tantárgyakat — hogy a korral való haladást e tekintetben sem lehetne elvitázni nevezett törvényjavaslatból, ha csak nem léteznék egy pontja a ministerialis javaslatnak, mely a görög nyelvet kitorlőve a gymnasium rendes tantárgyai sorából, azt facultativ tárggyá teszi.

Szem előtt tartva a gymnasiumok célját: a növendékeknek a tudományokkal önálló foglalkozásra való képesítését és ebből kifolyólag azoknak az egyetemeken való előkészítését, alulírt tanári testület feltögni képtelen, miként lehessen megosztani a gymnasiumot leglényegesebb képzési eszközei egy-kétől, a görög nyelvtől; vagy kétségbe vonhatni-e azt, hogy a görög nyelv szó- úgy mint mondat alakjai tüzetessége és változatossága, az azon irt művek alaki úgy mint tartalmi tökéletessége folytán egyikét képezi a gymnasium leglényegesebb és semmi más tantárgy által nem pótolható eszközeinek, mely az által, hogy egy részlől nagy mennyiségű és válogatott ismeretanyagot nyújt a növendékeknek feldolgozás végett, és más részlől a feldolgozandó anyagon gyakorolja azok szellemi tevékenységeit, a legnagyobb mérvű önállóságra is képesíti a tanulót a tudományokkal való foglalkozásban?

De megfoghatatlannak találja továbbá alulírt tanári testület azt is, miként lesz képes majd a görögöt megosztott gymnasium az egyetemre képesíteni azon ifjainkat, kiknek céljuk talán épen az ókori nyelvekre való készülés leend; mert azon körülmény, hogy a görög nyelv, mint facultativ, tehát a gymnasiumi növendékek saját belátására bízott tárgy fenntartatik, még nem oszlatja el idevágó aggodalmainkat.

Mindezekért, valamint azért is, nehogy az esetleg magukat külföldön kiképezni akaró gymnasiumi növendékeink elől egész jogosan bezárassanak a külföldi egyetemek ajtai, alulírt tanári testület — bárha elismerésünket és örömlünket különben a legnagyobb mérvben öhajtjuk is kifejezni a többször érintett középtanodai törvényjavaslatot illetőleg — a görög nyelvnek mint rendes tantárgynak a gymnasiumokból való kizárását a gymnasiumi nevelést nagyon is károsan érintő intézkedések fognak tartani, melylyel könnyen karöltve járhatna gymnasiumi oktatásunknak az eddigieknél is nagyobb mérvű hanyatlása.

Analyszebeni magyar királyi államfőgymnasium tanári kara.

Gidófalvi Géza, Cebecauer, Kuncz, Hampel, Veres Ignác, Göttl, Palczér K. Simon Péter, Andrásy Károly, dr. Balázs Ferencz, Agótha János, Pittner Ignác.

Nagy-Enyed, 1873 július 15.

Minden titkolódzás dacára nyílt titok, hogy Nagy-Enyed városában is kiütött a cholera, egy néhányan már elhaltak.

Azt is tudja már az egész város, hogy Gombás, Apahida, M. Csesztve, Csongva, Miklóslaka, Csombord, M. Szt.-Király, Kapud, Megyerék és Lőrinczréve községekben — melyek közel fekvésük-nél fogva Nagy-Enyedet mintegy körülölelik — a cholera a szó teljes értelmében dühög.

Miért titkolják? hisz a bizonytalan veszőly rémitőbb a bizonyos valóságnál. De van a titkolódásnak egy károsabb oldala: a különbe is hanyag lakosok a tisztaság érdekében mit sem tesznek, a járványra nézve kiadott rendeleteket a könnyelmű lakosok köllőleg nem teljesítik.

N. Enyed város hatósága a járvány elfojtására nézve mit tett? semmit! intézkedései csupán a lakosokhoz menesztett rendeletekből áll, de ezen rendeletek végrehajtása felett nem őrködik, nem szerez magának naponta meggyőződést arról, hogy vajjon utasításait mindenki teljesíti-e.

Felkérik tehát a városi hatóság, miszerint más városok példájára, a cholera ügyben, egy kissé több erőfeszítést fejtjen ki, mint a milyent eddigelő taustított.

Többen

Külföldi szemle.

Kolozsvár, jul. 16.

Az angol alsóházának nevezetes ülése volt f. hó 8-án éjjel. Ez ülésben terjeszté be Richard indítványát egy nemzetközi választott bíróság iránt. Indítványozá, hogy a királynőhez intéztessék egy felirat, melyben hivassék fel, hogy utasítsa külügyminiszterét, miszerint ez érintkezésbe tegye magát a külhatalmakkal egy nemzetközi törvénykönyv szerkesztése és általános állandó nemzetközi választott bíróság alkotása és szervezése iránt. Richarda statisztikai adatok alapján kimutatta, hogy a hadügy évenként az európai államoknak 400 millió font sterlingjébe kerül (4000 millió forint); rámutatott az államok adósságainak növekedésére; arra, hogy igen sok állam már fizetéseképtelen Németország lakossága kiköltözik az Egyesült Államokba, hogy így kerülhesse a gyűlölt katonai kötelezettséget.

Gladstone azt válaszolá Richardnak, hogy ez ugyanazon tárgyban szólal fel, melynek annak idejében Cobden, s kibővített Cobden motivját; azonban szóló nem hiszi, hogy e bővítés egyszersmind javítás volna. Azt hiszi, hogy a legfőbb, a mit az angol kormánytól várni és követelni lehet az, hogy igyekezzen minden előforduló esetekben úgy a külföldi államokkal egymás közötti, mint ezek s Anglia közötti netán felmerülő viszályok békés kiegyenlítésére hatni. Clarendon lordnak sikerült 1868 végén, ámbár nem rég vette át a hivatalos pecsétét, jó szolgálatait által kiegyenlíteni békésen egy viszályt, mely Franciaország és Belgium között egy vasút építése miatt kitört és nagy veszélyekkel fenyegetett. Nem csak szükséges más nemzeteknek jó tanácsot adni, hanem őket arra is kell figyelmeztetni, hogy mily mérvben egyezik meg eljárásuk az igazság követelményeivel és hogy ne kívánjanak oly engedményeket, melyeket, ha mások tőlük kívánnának, ők sem volna hajlandók megadni. Ha mind ez megtörtént: egy egészséges és józan külpolitikának alapja le van téve.

Végül kijelenti abbéli reményét, hogy Richard nem fogja követelni, miszerint indítványa szavazás alá bocsáttassék.

Miután még Lawson az indítvány mellett szólt fel, Enfield lord a napirendre térést javasla; azonban a ház Richard indítványát 98 szavazattal 84 ellenében lelkesedéssel elfogadta.

A „Times“ az egész ügyet igen esetlegesnek tekintő, a mely semmiesetre sem következett volna be, ha a képviselők nem látogatják oly hanyagul az üléseket. Ily győren látogatott üléseken a legfurcsább indítványokat is kereszttől lehet vinni. A „Daily News“ azt tartja, hogy némely államok nem azért tartanak az adozók szerfeletti terheltségére nagy sergelyeket, hogy minden adandó alkalommal egymást megtámadják, hanem pl. Oroszország azért tart lábon egy óriási sereg, mert Ázsiában terjeszkedni akar; Ausztria azért, nehogy Oroszország által egyszer meglepettessék, Poroszország azért tejtette ki 1855—66-ban haderejét, mert érezte, hogy ő és Németország nem foglalják el Európában az őket megillető állást. A nemzetközi bíróság csak akkor működhetik sikerrel, az illető államok magokat annak alá vetik; ezt pedig csak akkor teszik, ha helyzetükkel meg vannak elégedve; mint pld. jelenleg Poroszország vagy Olaszország. De ezek 1866-ban vagy 1859-ben nem vetették volna magokat alá ily bíróságnak, mert akkor Német- és Olaszország egységéről volt a szó. Végre hangsúlyozza az utóbb nevezett lap, hogy habár nagy seregek vannak most Európában, az okok a háborúra sokkal kevesebbek, mint ezelőtt 25 évvel.

XXV-ik közlemény*)

a „Székely pályadij“ alapról.

(Folytatás.)

Marosvásárhelyről tisztelt Balázs Antal igazgatótanár az az onnan jött támadások ellenében rokonszenves levél mellett beküldötte n. t. Keresztész Lajos b.-kereszturi evang. református lelkész ur 1 frt, és erdővidéki baróthi születésű, de az egri megyében Egyeken lakó Takó János honvéd százados és nyugdíjazott cs. kir. főhadnagy 2 frt, adományát. Köszönöm az elégtételadó öszinte rész-

vétet. Legyen ön tisztelt barátom, legyenek másfelől is sürdű üdvözlő jóakaróim tökéletesen biztosítva, hogy engem már a pályacél eléréséig semmi ármányos cselszövény, semmi gyalázás el nem lankaszt, el nem csüggeszt, meg nem félemlit. A pályadij már-már kész és nagyszerű, a kérdést kitűzők s akad széles Magyarországon székely nemzünknek oly igaz és buzgó hive, a ki a háládatos pályakérdést feleltre méltatja. Lenni kell, lesz Székely történet. Bizzunk!

Sülelmedről Fodor Blánka urhölgytől a következő szép küldeményt vettem: Benkő Elek 2 frt, Kovács Lőrincz 1 tiz frankos aranyat, börzei értéke 4 frt 42 kr. Fodor Elek 5 frt, Benkő Gyula 1 frt, a beküldő 2 frt, Heritz Mari 1 frt, Fodor Irén 1 frt, Décei Bálint 1 frt, Lucze Berta 2 frt, együtt 18 frt, és egy aranyat adtak. Tehát mindezzel, hol e házában székely él, lelkesedés és áldozatkészség. Hosánna nektek honnuk hű leányi, barátai a székely névnek és népnek! Ti ügyláztok véretekbe szívatok a „Hangok a múltból“ egyik dalnokának a múlt tiszteletére vonatkozó eme szavait:

Tiszteld fényét a távol derűnek,
S ha egedre vész felhői gyűlönek
Hordjad e dicső fényt lelkednek;
Félsd e kincset, légy annak hű öre,
Sok az éjnek áruló lidércze.

Félsd e kincset, lelkes nemzetem!

Katonai Plébános tiszt: Péterfi János ur 8 frt küldött be hozzá a következő hazafiaktól: maga adott 3 frt, Gámenzi Tivadar 2 frt, Pálfi István, Pálfi Dénes, Pálfi Ernő egy-egy forintot. Kifejezi mély rokonérzését, hazafiai méltánylását az eszme iránt, melyet lelkesedésében gondviselészerűnek nevez s óhajtja mi hamarabb valósulását. Hála s igaz köszönet az igaz szívből jövő részvételért és nemes áldozatért!

Székelyudvarhelyről a város polgármestere Kovács János urtól ismét két küldemény érkezett, egyiket törvényszéki elnök Nagy Lajos ur gyűjtötte, adván maga 2 frt, Szemesáyi (olvashatatlan név) 1 frt, Ádám Dénes 1 frt, Szőcs Márton 2 frt, Tamás Károly 1 frt, együtt 7 frt. A másikon polgármester ur ivén, következő hazafiak írták be magukat: Szemeriai Lajos 1 frt, Kovács Lajos, Simó Ferencz, Virág József, Daróczi Imre, Martino-vics Demeter, Török Lajos, Rápolti Domokos, Vörös Antal, Solymosi pál, Laiber Lajos, mind ötven ötven krt, együtt 6 frt. Köszönöm polgármester urnak és áldozóinak e kifogyhatlan ügyszerszemet; a buzgó áldozók közül némelyek már másodsor is adtak e szent célra.

Pestről Urváry Lajos ur szíves volt beküldeni tudós Balázs Antal székely hazánkba 5 frt adományát, mit szintén szívből köszönök meg s a pályakérdés miképenéről nézetét kedvesen venném egyébiránt, ha tisztelt barátunk a versenyterén jelenik meg, ott kedvesebb vendége lesz nemzetünknek.

Régi ígéreteiket beváltották valamennyi kolozsvári tisztelt aláíróim, egynek kivételével a kit erre újból tisztelettel bátor vagyok figyelmeztetni.

Az Enyedie v. ref. nemes tanuló ifjuság adományát magában foglaló XVI-ik közleményből tévedésből kimaradt volt Kővér; András köztanító 1 frt 1 kr, és Benkő Ferencz szintén 1 frt 1 kr adománya; de a beküldött egész 29 frt 50 kr, és egy arany küldemény hiánytalanul a takarékpénztárba tétetett, a mit ezennel kiigazítva köztudomásra juttatni kedves kötelességnek ismerek.

Végre igazán „pro coronide“ a mai közleményem fűszerül tudatom — a Marosvásárhelyi két diszerteuron kívül — mind az igaz ügybarátainkkal s az érdeklődő magyar olvasó világgal, hogy gróf Mikó Imre ur ő nagyméltósága utján kezeimbe jött a hallhatatlan érdemekben gazdag kalocsai érsek Haynald Lajos ő n. t. 500 frt adománya is, mely ígéretét május 23-án XVI-ik közleményemben hálás örömmel jeleztem vala, a melyről Fogarasi Mihály erdélyrészi rem. ca. h. püspök ur ő nagyméltósága által május 24-iki, gróf Mikó ő nagyméltósága által pedig maros-újvári kastélyában július 5-ikén költ szíves levele által előre értesíttem s én a tekintélyes összeget ma gyümölcsözésre el is helyeztem.

Ily nagynevű s tekintélyű férfiak oly meleg érdeklődése egy tény iránt, s az örömhír annyira oldalról való lelkesedett és siető közlése már magában mutatja, hogy itt csaknem eseményyszerű dologról van szó. Hajlott végre a fenkölt érzetű, s áldozatban kifogyhatatlan főpap már ehez hasonló számú szép, sőt nagyszerűbb művet, a mi iránt hona és nemzete most és minden időben tisztelettel fog viseltetni. De ez előtt is, meg kell hajolnunk, hogy az valóban egyedüli. A magyar művelődés érdekében akkora mérvűek, oly nagy eredményűek az áldozatok, hogy az egész nemzetnek éreznie, s egykor művelődésünk történetírója lesz bivatva kötelezve arra, hogy az érdemeket az elesmérés és méltánylás melleg eset vonójával igtassa a hallhatatlanság könyvébe, nemzeti történetünkbe. Én, mint a székely nemzet történeti megírás eszméjének indítványozója, csak egyszerűen, de tisztá, egyenes szívből jövő köszönetet mondok érsek ő nagyméltóságának itt az ország színe előtt — nemzeti műveltségünk és tudománygyünk e nagy kérdése iránt oly fényes tettel tanusított nemes érdeklődésért. Kivánok ő nagyméltóságának hosszág életet, példátlan sok és nagy áldozata méltánylása nemzete szívébe fogékonyt és igazságérzetet. Zárszól ama szép költői sorokat idézván:

Ragyogó, merész volt pályafutásod —
Későn, dicsőn legyen majd — majd távozásod.

Marosszékről bár kitől, bár minő tudósítást a gyűjtések eredményéről tisztelettel kérek; azon székéből, még mint olyanból, sem egy sor, sem semmi áldozat nem jutott hozzám. Eny edről, Török Kálmán urat szintén ívem be küldésére tisztelettel kérem. Pestről Szabó Ágoston V. éves Kelsai Ákos I. éves Bacsoni Mátyás I. orvos nővendék, Kiss Gergely II. éves technicus, Molnár Károly másodéves tanárjelölt, Nagy Kálmán másodéves jogász és Benke István IV. éves ref. theologus urakat tisztelt barátaimat kérem fel a gyűjtési eredmények velem siető közlésére; hogy az értekezlet napját ki tűzhessem. Átalában a kik gyűjtötték a pénzeket fogadtak el, bizalmasan kérem azokkal hozzájárulására, hogy a szépen kezdett és folytatott mű, nemesen, szépen végződjék be!

Ma takaréki pénztárba tettem egészen új adományt 244 frt és 39 kr, a korábbi kisebb hasztalan ígéreteket: 30 frt 90 kr; betettem az érseki 500 frt nagyszerű adományt, együtt: 775 frtot 29 kr, a már ott levő 5152 forinttal 17 kral együtt tett: 5927 frtot 46 kr. Vége levén az első félévnek, hozzá számíttatva a kamatot a mi tett: 48 forintot 54 krajczárt, vagyis együtt 5976 frtot. fizetetlen van még 15 frt 36 kr — mit a bétett összeghez adva az egész székely pályadij-alap ma tesz: Ötezer kilencszáz kilencvenegy frt harminczhat kr. Ügybarátaink száma; négyezer négyszáz hetvenhárom!

Kolozsváratt, július 13-án 1873.

Jakab Elek.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, július 15. 1873.

— A württembergi király ő felsége e hó 14-én Bácsba történt megérkezésénél a királyi-pár ő felségeiktől a legszívlelyebben fogadtatott. A magas vendég tiszteletére délután öt óraker ebéd rendeztetett a várban, melynél ő felségeik a király és királyné, a württembergi király, az ott időző főhercegek és főhercegnők s Károly a württembergi király kísérete vőnek részt. A dinée esti 1/2 óráig tartott, s ezután az alkony óráiban a Praterben sétakocsizás történt. F. hó 15 én szemléli meg a világtárlatot a magas vendég.

— A sétatárra veeztő hidnál pajkos szemérmelen utca gyermekek fürdőknek a Szamos hullámaiban a mostani meleg nyári délutánokon. Paradicsomi costumes-ök még a fűgefá levél dísz is nélkülözi, holott e hely igen látogatott s csaknem elkerülhetetlen pontja a sétatnyas ligetébe menekülő közönségnek. Sokan a serdültebb síhederek közül annyira vitték arcátlanúságukat, hogy plane a hid karfájáról szökdelnek a víz habjaiba. S mi biztosítjuk a t. rendőrséget, hogy a szemérmesértő fürdési jelenet mindaddig ismétlődik, míg erélyes tiltalmával nem sikerül a heves vérű suhanczokat kissé lehűteni.

— Jakab Elek levéltári igazgató, miniszteri rendelet folytán tegnap a fővárosba utazott, hogy a levéltár számára kijelölt helyiségeket megtekintse. Ha a helyiségek netalán alkalmasoknak és elegendőknek mutatkoznak, a volt királyi főkörmányszék levéltárának felszállítása még ez év folytán meg fog történni.

— Horváth Gyulát a kolozsvári ref. főtanoda zenetanárát a vallás s közoktatási m. kir. minister, a sz.-kereszturi állami tanítóképezdehez id. minőségben zene-énektanítóvá nevezte ki.

— Brán Károly, lapunk egyik szorgalmas szedője s a kolozsvári nyomdásztétel szepreményű gyakornoka e hó 15-én életének 20-ik évében megszünt élni. Temetése pályatársai részvéte mellett, ma d. n. 5 óraker fog végbemeni. Nyugodjék csöndesen.

— A kir. igazságügyminister Kleberg Antal abrudbányai törvényszéki inokot hasonmóságban a n. szébeni kir. törvényszékhez helyezte át.

— Fülöp Gyula és Károly sz.-udvarhelyi lakosok vezették nevüknek „Szántói“-ra kért átválttatása, a belügyministerium által megengedetett.

— Veress Ignác n. szébeni államgymnaziumi igazgatótól egy kötetnyi aristophanesi vígjáték fordítása fog Aigner Lajosnál megjelenni. „A felhők“ „A békák“ s „A lovagok“; ugyanezeket Arany János is fordítja, s részint már lefordította.

— A cholera bizottság tegnapi ülésében dícséretreméltó intézkedést tett a rothadt husnemek és éretlen gyümölcsök eldobása tárgyában. Az intézkedés végrehajtásával dr. Szőcs Emil ur bizatott meg, ki szokott erélyességével azonnal hozzá látott az inquisitionhoz s megkezdte a lefoglalásokat, még pedig nagy tömegekben. Hogy azonban a szegény kofák végkép el ne keseredjenek, az első alkalommal lefogalt éretlen gyümölcsök árát s a j á t z s e b b ö l kifizette, tudokra adván, hogy ezután tulajdonítsák magoknak, ha a legnagyobb szigorral, fog eljárni, az ők kárunkra. Ha ily erélylyel és lelkiismeretességgel látna mindenki dolga után, alig ha nem

lehetne jobban fékezni a járványt, mely az utóbbi napokban újra aggasztó mérvet öltött.

— Grünwald Albert a nagyútezában, Huflesz György üzletével átellenben, eczet-gyárt és rak-tártárt állított fel.

— A borszéki „Kosuth kut“ keresztelése f. hó 8-án ment végbe. Dr. Cseh Károly, ki nem rég Borszék monografiáját írta meg, ez alkalommal beszédet tartott, s az ünnepély után vidám vacsora rendeztetett, melyen a felköszöntöseknek vége hosza nem volt.

— A scót egyetemen tanuló nők ismert parea a promoveáltatás ügyében végre eldől s pedig a nők ellenére. Orvos ezental nem lenetnek a scót egyetemeken doctorokká.

— Uhland szobrát hétfőn vagy részvétel mellett leplezték le Tübingenben.

— A porosz kormány Werndl-féle osztrák fegyvergyárral szerződést kötött, hogy számára két év alatt 165,000 darab fegyvert szállítson.

— A „Neue Fr. Presse“ hír szerint, válságos helyzetben van, hónapok óta nyolczvanezer forint a havi deficitje, és sem az a bank, mely eladta, sem az a, mely megvette, nem akarja e nagy veszteséget fűdözni.

— Jó ok. A „Pass. Ztg.“ a következő anekdotát közli: Kevéssel ezelőtt egy parasztnő imádkozott a kápolnában lévő Krisztus képe előtt, melyről az emberek észrevették, hogy szakálla nő. Egy öreg asszony foglalt vele szemben helyet, ki az imádkozó nőhöz közeledve, megkérde őt, hogy minyomja szívet, miután oly ájtatosan imádkozik. A parasztnő kitárta szívfüldalmát s kijelenté, hogy férjéért imádkozik, hogy az minden nyolcz napban ne maradjon oly soká ki s ne igyék oly sokat. Erre az öreg nő fejét gondolkodva rázogatva, fontos arccal halkan így szólott „Lásd kedves parasztnő, ily fontos ügyben a mi kedves anyánk 7 fájdalomnál keressél vigaszt mert tudjad: a férfiak mindnyájan egymás kezére dolgoznak.

— Amerikai házasságok. A könnyedséget, melylyel Amerikában a házasságok köttetnek, a következő adoma eléggé illusztrálja: Közlebb a reggeli órákban egy fiatal ember áldogált egy gazdag polgár háza előtt Atlantában, és óhajtotta nejét látni. „Őn valószínűleg téved a házban; önnök neje nincsen itt; itt csak családunk tagjai laknak,“ monda a ház urnője az idegennek. „Családtagjainak éppen egyike az, kivel szólni óhajtok. Én ugyanis tegnap este kegyed legidősebb leányával egybekeltem, hangzék a idegen válasza. Képzeltető a sógorasszony meglepetése.

CHOLERA KOLOZSVÁRTT.

1) Julius hó 16 áról hivatalos kimutatás szerint ájtott cholera-beteg 79; július 16-dikán éji 12 óráig újabb betegségi eset fordult elő 36, összesen 115.

Ezekből meghalt a fenirt óráig 19, meggyógyult 1, gyógykezelés alatt maradt 95.

2) Felek község. Megbetegült — szaporodott 2 összesen 2.

Ezekből meggyógyult —, meghalt — gyógykezelés alatt maradt 2.

KÖZGAZDASÁG

A kolozsvári piaci-árjegyzék Juli 14 sn

(alsó ausztriai mérő középár).

Tisztabúza 8 frt 2 kr. Elegybúza 6 frt 58 kr. Rozs 5 frt. 96 kr. Árpa 2 frt 98 kr, Zab 2 frt. 10 kr. Törökabúza 4 frt 26 kr. Pityóka 3 frt 10 kr. Marhabus fontja 23 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Julius 15-én 9% Metalliques 100 ft. 68.— Kamat —. 5% Nemzeti kölcsön 73.— frt 1860. Kölcsön 102.— Bankrészvény 982. Hitelin-tézeti részvények 227.— London 111. ft. st. 111.25. Ezüst 109.— Cs. kir. arany —. Napoleondor 890 — Urbéri kötvények: Magyarországi 77.50. Temesi 74.50 Erdélyi 75.— Horvátországi 78.

A „KELET“ magán-távirata.

Feladatott Pesten július 16. d. e. 10 ó. 10 p. Erkezett július 16. d. e. 12 ó. — p.

Pestvárosi közönsége tegnapi ülésében egyhangulag magává tette Deák egyház politikai beszédének minden részét egyszersmind elhatározza, hogy köszönetet külön feliratban fogja Deáknak kifejezni.

A kereskedelmi miniszter által a gabona-rozsda ügyében összehívott enquete első ülése 30-án délelőtt lesz.

A bankügyben legújabbban a német lapok által terjesztett hírek alaptalanok.

Felelős szerkesztő: Szász Béla

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyszék törvényhatósági bizottságának idei 165 szám határozata folytán, a Dályával csoportosult kilencz községnek 400 frt fizetés és 50 ft lakbérrel javadalmazott körjegyzői állomására ezennel pályázat nyitattik.

A választás helyéül a **dályai község háza**, idejéül **1873 augusztus 1-én reggel 8 óra** tűzetik ki.

A pályázni kívánók a községi törvény 74 § és Udvarhelyszék törvényhatósági bizottsága idei 197 számú határozatában jelzett okmányokkal felszerelt folyamodványait **julius 30-kán déli 12 óráig** alólirhoz adják be.

Homoródjárás dillói hivataltól.

H-Szt.-Márton, július 11-kén, 1873.

JAKAB GYULA, dulló.

Nem hivatalos.

(263)

(5—*)

A „VICTORIA”

biztosító társaság Kolozsvárt.

Az általunk megnyitott **túlélési csoport** (Associatio) biztosításoknál társaságunk az előre meghatározott legkisebb — minimal — végeredményekért való jóállást elváltta.

Ezen újonnan életbe léptetett kedvezmény folytán a „VICTORIA” biztosító társaság az általa megnyitott túlélési csoport résztvevők irányában végeredmény fejében a következő mint legkisebb összegért határozott kezességet vállal, még pedig:

évenként fizetendő 100 forintnyi betét után

ha a betételek 12 éven át fizetnek	1800 forintért
13 „ „ „ „	2000 „
14 „ „ „ „	2250 „
15 „ „ „ „	2450 „
16 „ „ „ „	2700 „
17 „ „ „ „	3000 „
18 „ „ „ „	3300 „
19 „ „ „ „	3600 „
20 „ „ „ „	3900 „
21 „ „ „ „	4200 „
22 „ „ „ „	4600 „
23 „ „ „ „	4950 „
24 „ „ „ „	5350 „
25 „ „ „ „	5800 „

A fentebb kitett összegek csak is a legkedvezőtlenebb viszonyok eredménye, és így a túlélési csoportok végeredménye a biztosítás természeténél fogva — kedvező viszonyok között **tetemesen** előnyösebb is lehet.

Miután a túlélési csoportok által a résztvevőknek alkalom adatik megtakarított tőküket magok vagy egy második személy javára más úton el nem érhető magas kamattal elhelyezni, ezen biztosítási módzatot a legmelegebben ajánlhatjuk.

Használata különösen olyanoknak ajánlható, kik aránylag csekély betételek mellett **gyermekük felnőtt korára** egy tetemes hozományt kívánnak biztosítani.

Miután a „VICTORIA” biztosító társaság évi betétel gyanánt a legkisebb összeget, és ezen felül bármely magas összeget elfogad, a biztosítás ezen nemében mindenki, még a kevésbé vagyos is részesülhet.

Társaságunk vidéki ügynökei, úgy felügyelőink a túlélési csoportbani részvételre aláírásokat elfogadnak, úgy bővebb fölvilágosítás-sal készséggel szolgálnak.

A „VICTORIA” biztosító társaság igazgatósága.

(253)

(24—*)

ÁSVANYOS GYÓGY-VIZEK

CSIKY IMRE

fűszer-kereskedésében Kolozsvártt,

folytonosan kaphatók a legolcsóbban a legtöbb-féle bel- és külföldi friss-töltésű természetes ásványvizek, s a meg nem levők kívánatra rögtön megrendelhetők.

Továbbá kaphatók mindenféle színű s elismert jóságú **olajba tört és vízfestékek**, mikből raktárom a legnagyobb mennyiséggel levén ellátva: **a legolcsóbban számíthatom.**

Vidéki megrendelések az e célra készült edényekben bármily nagy mennyiségben kívánatra azonnal teljesíttetnek. A legnagyobb mennyiségű **kocsi-, bőr- és butorlack**. Figyelemre méltó **bőrsirlack, nyeregszerszámok, kocsfedelek** és mindenféle **bőrtárgyak** kijavítására igen ajánlható, mivel a bőrt egész lágyan tartja, megfényesíti és vízhatlanná is teszi.

Árjegyzékkel, ugyszintén **utasítással** kívánatra bárkinek is díj nélkül szívesen szolgál

CSIKY IMRE

fűszer-, festék- és anyagkereskedő Kolozsvártt.

Stein János

könyv- és zenemű kereskedésében Kolozsvárt kaphatók a most leginkább kedvelt táncdarabok:

Sárga uborka, zöld a levele.
Tegnap előtt csütörtökön.
Be szomorú ez az élet én nékem.
Csárdás, szerző Szentirmay
Elemér. (Németh J.)
Ára 60 kr.

Ejnye, ejnye azt a betyár...!!!
Csárdás, szerző Tisza Aladár.
Ára 60 kr.

Tarna vize lassan folyik medrében!
Csárdás, szerző Tisza Aladár.
Ára 60 kr.

Befűtött az utcát a hó!
Csárdás, szerző Tisza Aladár.
Ára 60 kr.

Auf den Fluren. Polka Mazur.
Ára 50 kr.

Lazzi Polka. Ára 50 kr.
Tipp, tipp. Polka Marsch. Ára 60 kr.
Mind a három az ifjabb Fahrbach
Fileptől.

Giardinetto. Polka française.
Ára 50 kr.

Amoretten. Polka française.
Ára 50 kr.

Ganymed. Polka française.
Ára 50 kr.

Mind Reinprecht Alajostól.
Auf freiem Fusse. Polka von Jo-
hann Strauss. Ára 54 kr.

Trebizonde quadrille. (Francia négyes)
von J. Kaulich. Ára 54 kr.

Gigerl-Gogerl Quadrille. von Jos.
Schindler. Ára 60 kr.

Trapezunt-Quadrille. von Eduard
Strauss. Ára 54 kr.

Godfrey, kedvelt keringő. (Walzer.)
La bouquettière. Ára 90 kr.

Murska-Valse. Ára 90 kr.

La reine des roses. Ára 90 kr.

La Fiancée. Ára 90 kr.

Princesse Louise. Ára 1 frt 23 kr.

Songes d'amour. Ára 1 frt 23 kr.

Les gardes de la reine. Ára 1 frt.

Tausend und eine Nacht Walzer.
Von Johann Strauss. Ára 80 kr.

Walzer des Kaiserin von C. M. Ziehrer.
Ára 80 kr.

Beh szomorú ez az élet énnekem!
Csárdás, szerző Tisza Aladár.
Ára 60 kr.

Besenyői lakodalmas, csárdás.
Szerző Tisza Aladár.
Ára 60 kr.

Kerekes András csárdás.
Szerző Tisza Aladár. Ára 60 kr.

Volt nekem egy daruszörű paripám.
Jaj be szennyes az a maga kendője.
Ez a kis lány azt hiszi.
Az a kis lány jaj be cifra; here tyú,
tyú, tyú!

Csárdás, szerző Tisza Aladár.
Ára 60 kr.

Wiener Feuerwehr Polka. (Tűzoltó
polka.) Szerző Ph. Fahrbach sen.
Ára 30 kr.

Tündér Ilona. Polka Mazur, szerző
Farkas Miska. Ára 50 kr.

Rothe, rothe, rothe. Polka française.
Szerző Rozenzweig W.
Ára 50 kr.

Lach-Polka (Schnell) szerző A.
Seifert. Ára 50 kr.

Fekete Domino, francia négyes.
Irta Ellenbogen Adolf.
Ára 60 kr.

Fantasia Quadrille (fr. négyes)
von J. Kaulich. Ára 54 kr.

Les brigands Quadrille, von Ed.
Strauss. Ára 54 kr.

Erinnerung an Josef Strauss. Walzer.
Von Ph. Fahrbach jr. Ára 80 kr.

Kinderball-Tänze. Walzer von Ph.
Fahrbach jr. Ára 80 kr.

Strauss Eduard, kedvelt keringő.
(Walzer.) Lilienkränze. Ára 80 kr.

Akademische Bürger. Ára 80 kr.

Ehret die Frauen. Ára 80 kr.

Ball-Promessen. Ára 80 kr.

Myrthen-Strausschen. Ára 80 kr.

Walzer-Bouquet, von Johann
Strauss. Ára 80 kr.

Die Ente mit den drei Schnäbeln.
Polka-Mazurka von J. Král.
Ára 45 kr.

Ugyan csak

Mivel óvjuk meg magunkat a cholera ellen!

STEIN JÁNOS
könyvkereskedésében
KOLOZSVÁRT
kapható:

A cholera és annak gyógyítása

Rausse elveit szerinti és saját tapasztalata után
Irta Hahn Piradar II. kiadás. Ára 50 kr.

ERDÉLYBE
is beütött
s már
Kolozsvárt is
vannak áldozatai!

Ez a kérdés, s megint ez a kérdés!

NYILT JELENTÉS

Maros-Vásárhely szabad királyi város polgármestere,
Borosnyai Pál urhoz.

Irta **Berzenczei László.**
Ára 30 kr.

Telekkönyvi oktató.

Irta **ÜRMÖSI BOLDIZSÁR FERENCZ,**

erdélyi m. kir. telekkönyvi igazgató.
MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.
Ára 80 kr.

A felvilágosodás

keletkezésének és befolyásának történelme Európában.

Irta **Lecky W. E. H.** Fordította **Zsilinszky Mihály.**
Megjelent eddig 2 füzet. Egy-egy füzet 1 frt.

Rajzminták az elemi rajzolóshoz.

FRÖBEL FRIGYES foglalkoztató rendszere szellemében, gyermekkerti,
népiskolai és családi használatra összeállították:
Szabó Endre és Tóth Tamás.

Magyar és német szöveggel ellátva. Ára 1 frt.

Ugyan csak

Stein János kereskedésében
kaphatók:

Az arany ember.

Regény 5 kötetben. Irta **Jókai Mór.**
Ára 5 frt.

BESZÉLYEK,

német, francia és angol eredeti után
fordították többen. Ára 1 frt.

A komédia elmélete.

A Kisfaludy-társaság által jutalmazott
pályamunka.

Irta **Névy László.** Ára 1 frt.

Egy kép a forradalomból.

Elbeszélés. Irta **Bolgár Kálmán.**
Ára 1 frt.

ROBIN HOOD.

Irta **James György**, fordította
Petőfi Sándor.

Ára füzve 1 frt 50 kr.
Kötve 2 frt 20 kr.

Huszonöt év után.

Tóth Kálmán válogatott költemé-
nyei. 2 kötet. **Pompás** diszkötésben.
Ára 3 frt 20 kr.

Egy tőr története.

Regény. **Oettinger** után fordította
Balázs Frigyes.
Ára 1 frt 20 kr.

A törvényszéki orvostudo- mány gyakorlati kézikönyve,

különös tekintettel a legújabb

szabályrendeletekre,

orvosok, jogtudósok és tanulók számára.

Irta **dr. GROSZ LAJOS,**

az országos közegészségi tanács rendes
tagja és jegyzője; m. k. államvasúti

igazgató főorvos; egyetemi m. tanár;

a budapesti kir. orvos-egylet, a m. k.
természettud. társulat, a lécsi cs. kir.

állat-növénytan, az alsórajnai természet-
orvostani, a német törvényszéki lélek-
tani tudományos egylet tagja.

Ára 3 frt 60 kr

Szabályrendelet

az 1871. évi XVIII. t. cz. 74 és 75
§§. értelmében.

a közjegyzői hivatal

ellátására előírt képesség beigazolása
végett megkivántató szigorlat tárgyai és
megtartási módja iránt. (Lenyomat a

„Budapesti Közlönyből.”)

Ára 10 kr. Postán küldve 12 kr.

Magyar önügyvéd

vagyis elméleti és gyakorlati tanácsadó
és utmutató a polgári életben

leginkább előforduló jogügyletek elin-
tézésére, továbbá az államfő, az ál-
lamkormány, s a közigazgatási és bírói

hatóságoknál ügyvédi segély nélkül be-
nyújtható mindennemű folyamodványok,

kérvények, panaszok, felebbezések, va-
lamint a jogügyleteket tárgyzó magán-
okiratok és beadványok fogalmazására

és szerkesztésére vonatkozólag több
százra menő magyar és német szövegű

íromány-példával ellátva. Minden osztá-
lybeli honpolgárok használatára. Irta

TÓTH LAJOS köz- és váltóügyvéd,
Pestmegye volt tisztí főügyésze.

Harminckét egészen átdolgozott s
az időközben hatályba lépett újabb és
legújabb hazai törvények alapján ki-
egészített és jelentékenyen bővített

kiadás. Ára 2 frt 40 kr.

(295)

(3—3)

Pályázat.

A Szász-Régeni rom. katolika ele-
mi iskolánál a második fu. tanítói ál-
lomás üresedésbe jött, a következők
rendszeresített fizetéssel, és pedig:

1-ór: Szabad-szállás.

2-ór: 350 frt. kézpénz évi fizetés;

mely állomásra a pályázat azon meg-
jegyzéssel nyitattik meg, hogy az arra

pályázni kívánók, nyilvános képezdei
vizsgát kellett hogy letettek legyen és

hogy valamint a magyar, egy a német-
nyelven is tanítsanak. Felhívtnak te-
hát mind azok, kik ezen állomásra pá-
lyázni kívánnak, szabályszerűleg felsze-
relt folyamodványait f. 1873-dik év

augusztus-hó 31-kéig a Szász-
Régén rom. kath. egyházközségi ta-
nácsához adják be.

Szász-Régen, 1873. július-hó 10-én.

A rom. kath. egyházközségi tanács.